

УДК: 330.341.1:631.145.001.76
JEL Classification O13, O31

Федяєва Валентина⁵
студент

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
м. Ніжин, Україна

E-mail: valya.fedyayeva@ukr.net

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗРОСТАННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

Анотація

Вступ. Основним показником економічного розвитку країни є валовий внутрішній продукт. Статистичні дані свідчать, що починаючи з 2013 року темпи приросту ВВП в Україні є від'ємними. Водночас скорочуються обсяги інвестицій як в економіку, загалом, так і в сільськогосподарське виробництво, зокрема. Тому є нагальною потреба кардинальних змін в економічній системі, насамперед, у сільському господарстві. У вирішенні завдань виходу країни з кризи, забезпеченні динамічного стійкого розвитку економіки країни, головна роль належить інноваціям та інвестиціям.

Методи. Для обґрунтування інноваційно-інвестиційної моделі розвитку аграрної сфери національної економіки використовувались системний підхід, аналіз, синтез, дедукція та індукція.

Результати. Україна має значний природно-кліматичний та науковий потенціал, який може і повинен стати базою розвитку сільського господарства країни на інноваційній основі. Але сучасний стан фінансування та матеріально-технічного забезпечення науки, наукових кадрів, не сприяє його ефективній реалізації. Тому першочерговим завданням є формування дієвої правової бази інвестиційно-інноваційного розвитку національної економіки, загалом і аграрної сфери, зокрема, яка стимулюватиме приватних і державних суб'єктів господарювання до розробки і впровадження інноваційних проектів.

Перспективи. В умовах євроатлантичної інтеграції України утвердження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку національної економіки є безальтернативним шляхом для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва і створення економічної бази для запровадження високих соціальних стандартів для населення нашої країни.

Ключові слова: інновації, інвестиції, інноваційно-інвестиційна модель, зростання національної економіки, сільське господарство.

Вступ.

Протягом усієї історії свого розвитку людство помічало певні закономірності у функціонуванні екосистем. Наприклад, наші предки знали про те, які плоди дерева треба садити разом, які рослини є природною перешкодою для появи шкідників, які матеріали можна використовувати для дезінфекції тощо.

⁵ Науковий керівник: Москаленко А.М., д.е.н., доцент

Для вітчизняних науковців дослідження впливу біологічних засобів на розвиток агропромислового комплексу є дуже перспективним. Здійснення таких досліджень потрібне, оскільки на сьогодні в Україні існують проблеми пов'язані з виснаженням родючих ґрунтів та активним використанням хімічних засобів для підвищення врожайності сільськогосподарських культур. Інтенсивний розвиток агрономії, сільськогосподарської мікробіології може відкрити шлях для більш активного залучення аграрних інновацій у вітчизняне сільське господарство [1, с. 49].

Основним показником економічного розвитку будь-якої країни є валовий внутрішній продукт (далі – ВВП), тобто сумарний показник усього того, що вироблено в країні включно з наданням послуг. Статистичні дані свідчать, що починаючи з 2013 року темпи приросту ВВП в Україні є від'ємними. Так, у 2013 році, відносно 2012 р., приріст ВВП (в USD) на душу населення становив +4,5% (населення 45 482,7 тис. чол.). У 2014 році, відносно 2013 р., даний показник складав -25,2% (населення 43 721,8 тис. чол.). У 2015 році спад показника ВВП (в USD) на душу населення становив -29,8% (населення 42 836,0 тис. чол.), а в 2016 році відбувся приріст даного показника +3,3% (проте рівень інфляції досяг позначки 12,4%) [2].

Отже, нагальною є потреба кардинальних змін в економічній системі, насамперед, у сільському господарстві. Головна роль у вирішенні завдань виходу країни з кризи, забезпеченні динамічного стійкого розвитку економіки країни належить інноваціям та інвестиціям, здатним забезпечити безперервне оновлення технічної і технологічної бази виробництва, освоєння і випуск нової конкурентоздатної продукції, ефективне проникнення на світові ринки товарів і послуг.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Особливостям інноваційно-інвестиційних процесів в аграрному секторі економіки присвячена низка досліджень, серед яких можна виокремити праці П. Т. Саблука, С. А. Володіна, О. В. Шубравської, В. М. Трегобчука, О. Г. Шпикуляка, К. О. Прокопенко, М. І. Кисіля, Т. Г. Ігнат'євої й багатьох інших.

У своїх дослідженнях науковці наголошують, що активізація агроінноваційної діяльності потребує, насамперед, значних інвестицій. В умовах обмежених фінансових можливостей особливу увагу слід приділити чіткому визначенню пріоритетних напрямів капіталовкладень в інноваційний розвиток галузей аграрного сектору економіки.

Мета.

Метою дослідження є обґрунтування інноваційно-інвестиційної моделі розвитку аграрної сфери національної економіки.

Методологія дослідження.

Для обґрунтування інноваційно-інвестиційної моделі розвитку аграрної сфери національної економіки використовувались системний підхід, а також методи аналізу, синтезу, дедукції та індукції.

Результати.

Досвід світового економічного розвитку підтверджує, що розширене відтворення здійснюється завдяки інноваціям. Тому, світове сільське господарство рухається в напрямку посилення рівня наукоємності власної продукції. Це особливо наочно прослідковується на прикладі економічно розвинених країн, які, підтримуючи баланс внутрішнього ринку продовольства за попитом та пропозицією, розв'язуючи завдання проникнення на ведучі світові ринки, упроваджують інновації, які сприяють модернізації та структурній перебудові економіки країни, підвищенню конкурентоспроможності та ефективності виробництва [3, с. 92].

Інвестиційний потенціал будь-якої країни характеризується сукупністю макроекономічних показників. За їх більшістю Україна має бути однією з країн сприятливих для вкладання прямих і

портфельних іноземних інвестицій. Цьому сприяють її великий внутрішній ринок, порівняно кваліфікована й водночас дешева робоча сила, суттєвий науково-технічний потенціал та значні природні ресурси [4]. Але спостерігається скорочення обсягів інвестицій як в економіку, загалом, так і в сільськогосподарське виробництво, зокрема.

За даними Департаменту агропромислового розвитку Чернігівської обласної державної адміністрації у 2016 році обсяг інвестицій в сільське господарство збільшився в 1,7 рази, порівняно з попереднім роком [5]. Так, в аграрний сектор Чернігівської області за 2016 рік було залучено 2067 млн. грн. вітчизняних інвестицій, що на 729 млн. грн. більше, ніж у попередньому році, і на 1297 млн. грн. перевищує надходження у 2014 році. Але якщо брати до уваги рівень інфляції за 2014-2016 роки, яка сягала позначки 24,9%, 43,3% та 12,4%, відповідно, то таке економічне зростання є відносним [6].

Аграрна сфера України є визначальною в економіці країни, тому її розвиток має базуватися на сучасних досягненнях науки, техніки і новітніх технологіях, що можливо тільки з упровадженням і поширенням інноваційної діяльності у сфері агропромислового виробництва [7, с. 70].

Актуальними та сприятливими для втілення інновацій є такі напрями господарювання: запровадження еколого-економічних технологій виробництва сільськогосподарської продукції; застосування нових видів органічних добрив; більш широке використання природних властивостей живих мікроорганізмів в технологіях виробництва сільськогосподарської продукції.

Слід відзначити, що у сільському господарстві розроблення інновацій і їх впровадження пов'язане переважно з новими сортами рослин, виведенням нових порід тварин, розробкою та введенням в дію нової техніки, нових ресурсозберігаючих технологій, застосування яких у більшості випадків змінює характерні властивості сільськогосподарської продукції, що виробляється, але не призводить до появи нових видів продукції [8, с. 61, 62].

Інноваційний процес у сільському господарстві має ряд особливостей, порівняно з іншими сферами господарювання (рис. 1).

Рис. 1. Особливості інноваційного процесу в сільському господарстві*

*Джерело: [9]

Це зумовлено, в першу чергу, особливостями самого сільського господарства, а саме: основним фактором виробництва тут є земля, взаємодія з живими організмами (рослинами, тваринами, мікроорганізмами), сезонний характер виробництва, високий рівень ризику. Тривалий процес розробки стосується більшою мірою специфічного для сільського господарства виду інновацій – селекційних [9, с. 55].

Умовами й чинниками, що сприяють інноваційному розвитку сільськогосподарського виробництва, є: перехід до ринкового способу господарювання, наявність природних ресурсів,

значний науково-освітній потенціал, ємнісний внутрішній продовольчий ринок, можливість виробляти екологічно безпечні, натуральні продукти харчування.

До умов і чинників, що гальмують освоєння інновацій у аграрному секторі економіки, відносяться: зменшення внутрішнього попиту на продовольство, скорочення держпідтримки аграрного сектору й державного фінансування науково-технічних програм, нерозвиненість системи кредитування та високі ставки по кредитах, відсутність інноваційної інфраструктури та державної інноваційної політики й стратегії, недостатній рівень підготовки кадрового персоналу у сфері інноваційного менеджменту.

Таким чином, у рослинництві інноваційні процеси повинні бути спрямовані на:

- зростання врожайності сільськогосподарських культур і поліпшення якості продукції;
- подолання процесів деградації та руйнування природного середовища та екологізація виробництва;
- зниження витрат енергоресурсів і зменшення залежності продуктивності рослинництва від природних факторів;
- підвищення ефективності використання зрошуваних і осушених земель;
- економію трудових і матеріальних витрат;
- збереження й поліпшення екології.

У зв'язку з цим інноваційна політика в сфері рослинництва має будуватися на вдосконаленні методів селекції – створення нових сортів сільськогосподарських культур, що володіють високим продуктивним потенціалом, освоєнні науково обґрунтованих систем землеробства та насінництва.

У сучасних умовах збиткового тваринництва й різкого спаду обсягів виробництва його продукції для підвищення виробничого потенціалу галузі важливе значення мають:

- використання фізіолого-біологічних інновацій;
- досягнення вітчизняної та світової селекції, що відображають найважливіші напрямки удосконалення селекційно-генетичного потенціалу, від якого безпосередньо залежить рівень продуктивності тварин;
- ефективне використання кормових ресурсів;
- освоєння ресурсозберігаючих технологій, спрямованих на підвищення рівня інтенсивності та ефективності виробництва.

Одним із основних напрямків інноваційного розвитку у тваринництві є біотехнологічні системи розведення тварин із використанням методів генної та клітинної інженерії, спрямовані на створення та використання нових типів трансгенних тварин із поліпшеними показниками продуктивності, стійких до захворювань.

Не менш важливе значення в розвитку інноваційного процесу в тваринництві мають технологічні інновації, які пов'язані з індустріалізацією виробництва, механізацією та автоматизацією виробничих процесів, модернізацією та технічним переозброєнням виробництва, освоєнням наукоємних технологій, зростанням продуктивності праці, що зумовлюють рівень і ефективність виробництва продукції тваринництва [2, с. 94, 95].

Зрозуміло, що без значних капіталовкладень здійснювати інноваційний розвиток аграрного сектору стає складно. У кризові часи в Україні все важче залучати інвестиційні ресурси, що унеможливує економічне процвітання аграрних підприємств. Але інвестиції можуть супроводжуватися як позитивним, так і негативним ефектом.

До негативних наслідків залучення іноземних інвестицій належать:

- витіснення з ринку внутрішніх товаровиробників та постачальників;
- жорстка експлуатація місцевих сировинних ресурсів;
- використання дешевої робочої сили;
- забруднення навколишнього середовища;
- придбання національних підприємств з подальшим закриттям (усунення конкурентів) [10].

Через це вирішення даної проблеми повинна взяти на себе держава, створивши умови для розв'язання податкових проблем, пов'язаних з поширенням інноваційних знань та наукової інформації, створенням дорадчих служб з інноваційних питань, підготовки фахового персоналу. Разом з тим необхідно забезпечити вдосконалення національного законодавства щодо іноземних інвестицій, визначати галузі, в яких участь іноземного капіталу обмежується або заборонена, відпрацювати правила інвестування в аграрному секторі, яких би дотримувалися іноземні інвестори, і закріпити їх у міжнародних договорах та жорстко здійснювати контроль за дотриманням інвестиційних зобов'язань.

Інноваційно-інвестиційна модель розвитку аграрної сфери національної економіки має складний характер і утворена з сукупності елементів, що знаходяться в динамічному взаємозв'язку. Головними з яких є:

- продукування наукових знань та наукової інформації;
- кваліфікований персонал;
- комерціалізація наукових розробок;
- використання інновацій;
- національне законодавство щодо інвестицій;
- фінансове забезпечення перетворень.

Для успішного проведення інноваційної діяльності в Україні потрібно забезпечити: стабільну соціально-економічну ситуацію в країні; пільгові податкові умови для підприємств, які запроваджують інновації і створюють відповідну продукцію; підвищення рівня комерціалізації вітчизняних наукових розробок; формування дієвої правової бази інвестиційно-інноваційного розвитку національної економіки, загалом і аграрної сфери, зокрема.

Реалізація запропонованих заходів дозволить покращити процес виробництва, продуктивно використовувати внутрішні й залучати зовнішні інвестиції в інноваційну діяльність.

Висновки і перспективи.

Україна має значний природно-кліматичний та науковий потенціал, який може і повинен стати базою розвитку сільського господарства країни на інноваційній основі. Але сучасний стан фінансування та матеріально-технічного забезпечення науки, наукових кадрів, не сприяє його ефективній реалізації. Тому першочерговим завданням є формування дієвої правової бази інвестиційно-інноваційного розвитку національної економіки загалом і аграрної сфери зокрема, яка стимулюватиме заохочення інноваційних проектів приватних і державних суб'єктів господарювання.

В умовах євроатлантичної інтеграції України утвердження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку національної економіки є безальтернативним шляхом для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва і створення економічної бази для запровадження високих соціальних стандартів для населення нашої країни.

Список використаних джерел

1. Кириленко Л., Євтушевська О. Формування інноваційно-інвестиційної моделі підприємництва в Україні. *Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка»*. 2013. № 148. С. 47–50.
2. ВВП України: структура и динамика (2002–2016) URL: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/> (дата звернення 09.03.2017).
3. Донець О. В. Інновація та її особливості в аграрному секторі економіки України. *Економічний аналіз*. 2013. Випуск 12, Ч. 1. С. 92–97.
4. Інвестиції та інвестиційний потенціал України URL: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64031.doc.htm (дата звернення 09.03.2017 р.).
5. Стан інвестиційної діяльності у сільській місцевості Чернігівської області на 01.01.2017 року. URL: <http://apk.cg.gov.ua/index.php?id=16290&tp=1&pg=> (дата звернення 19.05.2017).
6. Индекс инфляции (Украина) 2000-2017 URL: <http://index.minfin.com.ua/index/inf/> (дата звернення 15.04.2017).

7. Задорожна Л. М. Оцінка стану інституційного забезпечення розвитку ринку інновацій в аграрній сфері *Молодий вчений*. 2015. № 7 (22), Ч. 1. С. 70–75.

8. Транченко Л.В., Транченко О.М. Впровадження конкурентоспроможних інноваційних засобів у сільськогосподарське виробництво. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2014. Випуск 25. С. 60–65.

9. Янковська О. І. Інноваційний процес у сільському господарстві. *Наука й економіка*. 2009. № 4. Т. 2. С. 54–58.

10. Прямі і портфельні інвестиції, наслідки їх залучення. URL: http://studopedia.eu/14_45940_pryami-i-portfelni-investitsii-naslidki-ih-zaluchennya-sutnist-i-shlyahi-pokrashchennya-investitsiy-nogo-klimatu-kraini-ofshorni-zoni.html (дата звернення 21.03.2017 р.). – Назва з екрана.

Статтю отримано: 31.03.2017 / Рецензування 19.04.2017 / Прийнято до друку: 28.04.2017

Valentina Fediaieva

Student

Separated Subdivision of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

«Nizhyn Agrotechnical Institute»

Nizhyn, Ukraine

E-mail: valya.fedyayeva@ukr.net

INNOVATION AND INVESTMENT BASIS FOR THE GROWTH OF THE AGRARIAN SECTOR OF ECONOMY

Abstract

Introduction. The main indicator of the country's economic development is the gross domestic product. Statistics show that starting from 2013 GDP growth rates in Ukraine are negative. At the same time, investment volumes in the economy, in general, and in agricultural production, in particular, decrease. Therefore, there is an urgent need for radical changes in the economic system, first of all, in agriculture. The main role belongs to innovations and investments in solving the problems of the country's exit from the crisis, ensuring a dynamic sustainable development of the country's economy.

Methods. A systematic approach, analysis, synthesis, deduction and induction are used to substantiate the innovation and investment model of the agrarian sphere development of the national economy.

Results. Ukraine has a significant natural, climatic and scientific potential, which may and must become the basis of the country's agricultural development on an innovative basis. But the current state of financing and logistics of science, scientific personnel, does not contribute to its effective implementation. Therefore, the priority task is to create an effective legal framework for investment and innovation development of the national economy, in general and the agrarian sector, in particular, which will stimulate private and public entities to develop and implement innovative projects.

Discussion. In the context of the Euro-Atlantic integration of Ukraine, the adoption of an innovation and investment model for the development of the national economy is a non-alternative way to ensure the competitiveness of domestic production and create an economic base for the introduction of high social standards for the population of our country.

Key words: innovations, investments, innovation and investment model, growth of the national economy, agriculture.

References

1. Kyrylenko, L., & Yevtushevska, O. (2013). Formuvannya innovatsiino-investytsiinoi modeli pidpriemnytstva v Ukraini [Formation of innovation-investment model of entrepreneurship in Ukraine]. *Herald of the Taras Shevchenko National University. Economics series*, 148, 47–50.

2. GDP of Ukraine: structure and dynamics (2002-2016). Retrieved from <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>

3. Donets O.V. (2013). Innovatsiia ta yii osoblyvosti v ahrarnomu sektori ekonomiky Ukrainy [Innovation and its features in the agricultural sector of Ukraine]. *Economic analysis*, 12, 1, 92–97.

4. Investments and investment potential of Ukraine. Retrieved from http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64031.doc.htm.

5. Status of investment activity in the countryside of Chernihiv region as of 01.01.2017. Retrieved from <http://apk.cg.gov.ua/index.php?id=16290&tp=1&pg>.

6. Inflation Index (Ukraine) 2000-2017. Retrieved from <http://index.minfin.com.ua/index/inf/>

---

7. Zadorozhna, L. M. (2015). Otsinka stanu instytutsiinoho zabezpechennia rozvytku rynku innovatsii v ahrarnii sferi [Assessment of the institutional support for the development of the innovation market in the agrarian sector]. *Young scientist*, 7 (22), 70–75.

8. Tranchenko, L.V., & Tranchenko, O.M. (2014). Vprovadzhennia konkurentospromozhnykh innovatsiinykh zasobiv u silskohospodarske vyrobnytstvo [Implementation of competitive innovations in agricultural production]. *Scientific notes of the National University «Ostroh Academy». Economics series*, 25, 60–65.

9. Iankovska, O. I. (2009). Innovatsiinyi protses u silskomu hospodarstvi [Innovation process in agriculture]. *Science and economics*, 4, 2, 54–58.

10. Direct and portfolio investments, the consequences of their involvement. Retrieved from http://studopedia.su/14_45940_pryami-i-portfelni-investitsii-naslidki-ih-zaluchennya-sutnist-i-shlyahi-pokrashchennya-investitsiy-nogo-klimatu-kraini-ofshorni-zoni.html.

Received: 03.31.2017 / Review 04.19.2017 / Accepted 04.28.2017

